

Lífsleikni og forvarnaráætlun

Efnisyfirlit

Inngangur	3
Hjartað í skólanum	4
Lifandi hugsanaferlar – félagsleg hæfni	5
Yngsta stig 1-4.bekkur	6
1. bekkur	7
2-4. bekkur	8
Miðstig 5-7.bekkur	10
5-6-7. bekkur	12
Maður og hestur. Námskeið Waldorfskólans fyrir 7.bekk	14
Elsta stig 8-10. bekkur	15
Lífsleikniverkefni í 8. 9. og 10. bekk	17
Forvarnir	17
Námsráðgjöf og áætlanagerð	18
Þróunarverkefni sem tengjast lífsleikni	20
Iceland Airwaves – lifandi tónlist í skólanum	20
Leikhúsið í skólanum	21
Ratleikir	21
Lífsleiknivika Waldorfskólans Sólstafa : Drekkaleikurinn	21
Lokaorð	24

Inngangur

Waldorfskólinn Sólstafir starfar samkvæmt waldorfskólafélaginu. Þessi skólafélag má telja til framsækinnar menntastefnu, þar sem áhersla er lögð á að efla sjálfstæða og skapandi hugsun nemenda, tilfinningagreind, heilðræna sýn, samkennd, samábyrgð og áhuga á heiminum.

Í bekkjarstarfi er lögð áhersla á gagnkvæma virðingu og góð tengsl kennara við nemendur sína, en bekkjarkennari fylgir hóp sínum upp grunnskólann, fyrst sem bekkjarkennari frá 1-7.bekk og síðan sem umsjónarkennari í 8-10.bekk.

Á milli nemenda er lögð áhersla á vináttu, umhyggju og samvinnu og að fundnar séu sameiginlegar lausnir eftir lýðræðislegum leiðum.

Waldorfnámsskráin og kennsluáðferðir sem notaðar eru innan skólafélagunnar ýta undir jafnvægi þeirra þátta sem stuðlað geta að heilbrigði. Þátta sem eru jafnt líkamlegs eðlis, tilfinningalegs, vitsmunalegs, samfélagslegs og andlegs.

Rannsóknir á nemendum sem útskrifast úr waldorfskólum bendir til þess að öll skólanámsskráin eins og hún er byggð upp og útfærð í kennslu, styður við samfélags og tilfinningaþroska nemenda¹ í gegnum allan grunnskólann og hefur forvarnalegt og læknanandi gildi og felur jafnframt í sér margar þær áherslur sem lífsleiknikennslu er ætlað að styðja við.

Í Aðalnámsskrá grunnskóla segir um lífsleiknikennslu „ Námsgreinin lífsleikni á að stuðla að því að byggja upp alhliða þroska nemandans til þess að hann geti betur tekist á við kröfur og áskoranir daglegs lífs. Eðlilegt er að lífsleiknin sé samofin öllu skólstarfi / öllum skólabrag og æskilegt er að hver skóli setji fram sína eigin lífsleikniáætlun sem taki til allra aldurshópa með hliðsjón af stefnu skólans og sérstöðu.“²

Í þessari áætlun verður því lögð fram sýn Waldorfskólans Sólstafa á lífsleiknikennslu og hvernig nýta má þann auð sem skólafélaginn leggur til þeirrar kennslu.

¹ Sjá Survey of waldorf graduates, phase II, David Mitchell og Douglas Gerwin, Wilton, NH: Research Institute 2007 og Absolventen von Waldorfschulen, Dirk Randoll and Heiner Barz, Ed: Wiesbaden, Germany: Verlag für sozialwissenschaften. 2007.

² Aðalnámsskrá grunnskóla 2007

Hjartað í skólanum

„Það er aðeins með hjartanu sem maður sér vel. Það mikilvægasta er ósýnilegt augunum“

- Litli prinsinn e. Antoine de Saint-Exupéry

Samfélagsleg og tilfinningaleg menntun tekst á við fimm aldurstengda og nauðsynlega þætti í félags og tilfinningaþroska.

1. Sjálfsvitund	- að þekkja eigin getu, styrk, tilfinningar og gildi.
2. Sjálfstjórn	- að stýra tilfinningum og hegðun, geta yfirstigið hindranir.
3. Félagsvitund	- að sýna skilning og samkennd með öðrum.
4. Samskiptafærni	- að byggja jákvæð samskipti, færni í samvinnu og lausnaleyti.

5. Ábyrg ákvarðanataka - að geta tekið siðferðislegar, uppbyggjandi ákvarðanir varðandi eigin hegðun, persónulega og gagnvart öðrum³.

Með innsýn í eigin tilfinningar og sjálfsvitund er auðveldara að skynja eigin styrk og veikleika og auka þar með færni í að sjá sjálfan sig í jákvæðara og jafnframt raunhæfara ljósi. Nemendur læra að þeir hafa val í því hvernig þeir bregðast við eigin tilfinningum og annarra.

Slík sjálfsvinna getur leitt til þess að ung manneskja hefur styrk til að taka ákvarðanir þegar kemur að þrýstingi frá umhverfinu eða getur fundið bjargir varðandi vanlíðan.

Annað dæmi um áhrif slíkrar tilfinningavinnu er að skynja hvað liggur að baki tilfinningum-t.d. að atburðir, samskipti og líkamlegt ástand kveikir á tilfinningum. Aukin meðvitund um eigið tilfinningalíf getur gert það að verkum að auðveldara er að sækja sér bjargir og aðstoð með erfiðar tilfinningar.

Í þriðja lagi getur aukin færni í samskiptum og innsýn í tilfinningar stutt við heilbrigð mörk og gefið verkfæri til að sporna gegn áhættu og fíknhegun sem útgönguleið.

Líta má á lífsleikninám sem nám sem eykur færni til að vera í staðar í hjarta sínu fyrir sjálfan sig og umheiminn. Það gefur dýrmætt tækifæri til að auka vellíðan nemenda, efla sjálfsstyrk og gæði í skólasamfélaginu öllu og styrkja einstaklinginn inn í framtíðina.

Waldorfskólastefnan tekur mið af þroska barnsins á hverju aldursskeiði fyrir sig og leggur námsefnið inn í þann þroskaferil. Lífsleikninámið er lagt í sama hrynjanda og ofið inn í námsgreinar. Þannig er nemandanum mætt á vegferð sinni með lífsleikniverkefnum sem eru í takt við hvert aldursskeið þar sem þessir mikilvægu þættir í félags og tilfinningaþroska eru hafðir að leiðarljósi.

Lifandi hugsanaferlar – félagsleg hæfni

Hæfni er eitthvað sem byggir á heilbrigðri dómgreind og þarfnast lifandi hugsanaferla sem eiga upptök sín í raunverulegri reynslu. Til þess að geta gripið á lofti afl félagslegra ferla og öðlast færni á því sviði þarf hugsunin jafnframt að vera þjál.

Félagsleg samskipti þarfnast hæfni til að hlusta á og skilja aðra auk þess að geta tjáð eigin sýn. Að þjálfu upp slíka hugsanaferla er lykilhæfni í því að skapa raunverulega félagslega færni og lífsleikni.⁴

Í námi waldorfnemenda eru lifandi hugsanaferlar leið sem nýtt er sérstaklega og meðvitað í gegnum öll fög. Nemendur vinna með hlustun, sköpun innri mynda og skapandi hugarflæði frá 1.bekk og er vinnan aðlöguð að hverju aldursskeiði fyrir sig.

³ Daniel Goleman, Emotional intelligence, NY: Bantam books, 1997.

⁴ Kevin Avison and Martyn Rawson, The task and content of the Steiner –Waldorf Curriculum, 2014.

Í fyrsta bekk er áhersla á djúpstæða, líffræðilega tengingu við ritun og stafrófið sem myndtákn. Þar er lögð áhersla á það að tákn, hljóð og merking hvers bókstafs sé ein heild og unnið er með hlustun, frásögn, upprifjun, listsköpun, tjáningu og innri myndir til að ná þessu markmiði, að form og merking haldist í hendur. Í vinnu með tölustafi er unnið frá heild að hluta/þætti í upphafsvinnu með talnalæsi. Þannig er lagður grunnur að tilfinningu fyrir heild og einingu frekar en dreifð. Þessir hugsanaferlar ýta því einnig undir skilning á einingu og samvinnu – að hver og einn er hluti af heild.

Handverk er önnur leið að því að vinna með lifandi og skapandi hugsanaferla og tengja þá við sjálfbærni, vistvitund, jöfnuð og almannaheill. Í vinnuferlum og efnisnotkun er alltaf leitast við að stuðla að ábyrgð, umhyggju, vandvirkni og nýtni.

Ennfremur eru fög eins og mannkynssaga, tungumál, landafræði og náttúrufræðgreinar nýttar í að búa til vinnuferla tengda samhygð, lausnamiðuðu hugarfari og öflugra sýn á sameiginlega ábyrgð til framtíðar.

Í Waldorfstefnunni er ennfremur lögð rík áhersla á að kennarar og starfsfólk skóla eru fyrirmyndir og leiðtogar í að skapa og viðhalda jákvæðum og kærleiksríkum ferlum í samskiptum við nemendur.

Yngsta stig 1-4.bekkur

Í fyrstu bekkum waldorfskólans er unnið jafnt að tillfinningalegum og samfélagslegum þroska barnsins í gegnum hrynjanda, daglegar athafnir og námsefni og ekki síst í gegnum kærleiksrik tengsl nemenda við bekkjarkennarann sinn. Kennarinn er fyrirmynd og stjórnandi sem

hjálp barninu að hvíla í aðstæðum og tileinka sér færni og reglur í samskiptum, námi og leik. Waldorfstefnan vinnur meðvitað með skólaumhverfi yngsta stigs sem er heimilislegt og umvefjandi auk þess að vera styðjandi við skapandi hugsun og lærdómsferli.

Hrynjandi í skóladeginum er mikilvægur á yngsta stigi. Skóladagurinn hefst ávallt á morgunhring, söng, hreyfingu, samveru og hver kennslustund er einnig römmuð inn í athafnir sem hefjast og lýkur á sama hátt. Kennarinn er meðvitaður um að hans viðbrögð gefa barninu mynd af því hvernig umheimurinn bregst við tilfinningum þess og nýtir sér jákvæða hegðunarmótun í samskiptum. Viljastyrkur og skýr sýn kennarans á þá leið sem hann vill fara til að styðja hópinn er kjarni lífsleiknikennslu fyrstu árána. Þessi kennsla fer ekki eingöngu fram í ákveðnum lífsleiknitímum heldur er samvinnuð öllu bekkjarstarfi.

Í Aðalnámsskrá grunnskóla eru eftirfarandi áfangamarkmið sett fram við lok 4.bekkar:

Sjálfspæking, samskipti, sköpun og lífsstíll.

Nemandinn á að geta greint og lýst ýmsum tilfinningum, t.d. hamingju, gleði, sorg og reiði. Gera sér grein fyrir að í umhverfinu eru margvísleg áreiti, jákvæð og neikvæð sem geta haft áhrif á líf hans.

Virða og átta sig á tilgangi leikreglna í mannlegum samskiptum.

Geta sett hugtakið jafnrétti í margbreytilegt samhengi.

Geta tjáð hugsanir, skoðanir, tilfinningar og væntingar.

Hafa lært leiðir til að efla samskiptafærni sína sem felur meðal annars í sér:

**færni í samvinnu*

**að sýna tillitsemi*

**að bera virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum*

**að setja sig í spor annarra*

**að hlusta á aðra og sýna kurteisi*

**að hafa áræði til að spyrja gagnrýninna spurninga*

**að sýna frumkvæði og sköpun í vinnubrögðum*

**að vita hvað átt er við með markmiðum og hvernig fólk notar markmið til að ná því sem að stefnt er að*

**að vera fær um að setja sér raunhæf markmið að eigin frumkvæði*

**að þekkja líkamlega þörf sína fyrir næringu, hvíld, hreyfingu og hreinlæti og leitast við að koma til móts við hana*

**að gera sér grein fyrir að ekki eru allir eins og bera virðingu fyrir sérstöðu annarra.⁵*

Verkefni á yngsta stigi í skólanum sem tengjast lífsleiknináminu, í tengslum við þessi áfangamarkmið og waldorfnámsskrána eru margvísleg.

1. bekkur

Við upphaf skólagöngunnar er mikilvægt að barnið finni að það er velkomið inn í skólasamfélagið sitt og að það er að stíga mikilvægt skref. Þess vegna eru nemendur í 1.bekk

⁵ Aðalnámsskrá grunnskóla, lífsleikni. Menntamálaráðuneyti 2007.

boðnir sérstaklega velkomnir á skólasetningu skólans hvert haust. Elstu nemendur skólans taka að sér að gefa hverjum og einum sex ára nemanda blómvönd og handaband.

Lífsleikni er samofin starfinu með yngsta hópinn og getur hver bekkjarkennari fléttað verkefnum inn í hrynjanda dagsins sem lúta að því að styrkja sjálfsmynd og skapa félagstengsl. Þar má meðal annars vinna með eftirfarandi þætti:

Læra umgengni skólasamfélagsins, bæði innan skólans og á útisvæðum skólans, t.d. rétta upp hönd, hengja upp fötin sín, vita hvar lóðamörk á skólalóð eru o.s.frv.

Unnið með sameiginleg gildi bekkjarins í byrjun skólaárs með bekknum og gerður bekkjarsáttmáli.

Hópar eru styrktir sem bekkjareining í gegnum hópeflis-æfingar og með samræðum og virkri hlustun.

Hægt er að efla leiðir til samskiptafærni, t.d. með að sýna tillitsemi og setja sig í spor annarra með sögum og samræðum. Hvernig maður hlustar á aðra og sýnir virðingu og umhyggju.

Á þessu aldursskeiði er bekkjarkennarinn sterk fyrirmynd og leiðtogi og hefur tækifæri til að byggja upp traust og samskipti við nemendur sína sem hann mun fylgja áfram upp allan grunnskólann. Eitt af aðalsmerkjum waldorfstefnunnar er að kennari fylgir sínum hóp, fyrst sem bekkjarkennari að 8. bekk og síðan sem umsjónarkennari á elsta stigi.

Frjálsi leikurinn er mikilvægt kennslutæki, eins og í leikskólanum. Nám í gengnum leik, verkfærni og mikla útiveru gefa barninu frelsi til að hvíla í hrynjanda dagsins og læra á sínum eigin hraða. Lífsleikni hvílir í miðju námsins og er miðlað með það að leiðarljósi að barnið nái að finna til öryggis og gleði þegar það kemur úr leikskólanum yfir í grunnskólann.

2-4. bekkur

Bekkjarkennarinn á yngsta stigi leitast við að skapa samhengi í kennslunni þar sem hagnýt, myndræn og áhugavekjandi verkefni veita nemandanum innblástur til eigin rannsókna og náms.⁶

Verkefni í lífsleikni geta verið margvísleg og eru fléttað inn í námsefni bæði lestur, skrift, handverk og annað. Dæmi um lífsleikniverkefni eru t.d. hópeflisleikir og leiklist, umræðuhringur þar sem rætt er um líðan og allir tala saman. Kennari er meðvitaður um jákvæða gagnrýni og hrós og miðlar því til nemenda sinna til að vekja þá fyrir því að þeirra verk eru mikilvæg. Kennari getur nýtt klípusögur sem beina athyglinni að því hvernig hægt er að leysa vandamál sem upp koma í samskiptum barnanna. Ævintýri eru miðjuþema í fyrsta og öðrum bekk og þar er unnið á djúpstæðan máta með siðferðisleg gildi og tengingu við náttúruna.

Unnið er með tilfinningagreind og að þekkja tilfinningar t.d. hamingju, gleði, sorg, reiði og fleira. Gera sér grein fyrir því að í umhverfinu eru mörg áreiti bæði jákvæð og neikvæð og að tilfinningar geta stjórnað af mörgum þáttum, t.d. áreiti, þreytu ofl.

⁶ En vág til frihet. Tellerby bokförlag, Jarna 2016.

Margvíslegt efni er nýtt í umræðum um tilfinningavinnu í umræðuhring bekkjarins, þar sem nemendur geta tjáð sig um líðan í skólanum. Umræður um atburði sem snert hafa nemendur persónulega og efla samkennd, traust og jafnrétti í hóp. Kennari og nemendur leita lausna til að bæta líðan viðkomandi eða erfitt ástand sem hefur skapast milli nemenda. Heimspekilegar vangaveltur er verkfæri sem má byrja að nýta á yngsta stigi til að ná til þessarra þátta.

Hægt er að flétta inn lífsleikniverkefnum í samfélagsfræðiverkefni á þessu aldurstigi eins og verkefnið: *Að finna land og byggja samfélag*.

Verkefni þar sem nemendur finna/skapa land, nema land og byggja upp samfélag. (sjá nánar um verkefnið í möppu). Reynsluheimur nemenda, þekking og sjónlistir vefa marglaga heim ímyndunar sem kveikir á mörgum nýjum hugmyndum og ferlum.

Mörg slík verkefni er hægt að skapa til að vinna með t.d. endurnýtingu, fjölmenningu og sagnahefð til að auka félagsfærni og áhuga nemenda á ýmsum samfélagslegum þáttum.

Í fjórða bekk er hægt að byrja að æfa markvissar bekkjarumræður og hvetja nemendur til að hafa áræðni til þess að spyrja gagnrýnna spurninga. Einfaldar heimspekiumræður fyrir börn eru góður farvegur þar sem hægt er að ræða gildi og hugtök innan siðfræði.

Ennfremur eru áfangamarkmið við lok 4. bekkjar þessi:

Samfélag, umhverfi, náttúra og menning.

**Nemandi á að kunna skil á umferðarreglum fyrir gangandi vegfarendur*

**Þjálfast í notkun reiðhjóls sem leiktækis á leiksvæðum og sígum og kunna skil á umferðarreglum sem gilda um hjólandi vegfarendur*

**geta bent á slysaöldur í umhverfinu, í umferðinni og á heimilum og þekkja varasöm efni sem þar kunna að vera geymd*

**gera sér grein fyrir mismunandi fjölskyldugerðum og stöðu einstaklinga innan þeirra*

**geta leitað eftir upplýsingum og leiðbeiningum til að rata um umhverfi sitt, t.d. munnlegum fyrirmælum eða vegvísunum*

**gera sér grei fyrir gildi listar og listsköpunar í umhverfinu⁷*

Waldorfskólinn leggur mikla áherslu á útinám og átthagafræði í yngri bekkjum og eru því tækifærin mýmörg í því að útfæra lífsleikninámið að þessu leyti.

Á yngsta stigi Waldorfskólans er útinám mikið og nemendur eru einn dag í viku í útikennslu. Þessir dagar heita vettvangsferðadagar og gefast ótal tækifærin til að vinna að lífsleikniverkefnum eins og að læra umferðarreglur, rata um nærumhverfi sitt á meðan gerð eru ýmis verkefni, vísindaleg og listræn, sem tengjast borgarumhverfinu og menningu, náttúrunni og lífríkinu umhverfis okkur.

Nemendur öðlast sjálfstraust og mynda tengingar við umhverfi sitt í átthagafræði sem gerir þeim kleift að þroska ýmsar greindir og færni.

⁷ Aðalnámsskrá grunnskóla, lífsleikni. Menntamálaráðuneyti 2007.

Miðstig 5-7.bekkur

Í Waldorfskólanámskránni er tilfinningalíf nemandans tekið meðvitað inn í nám og kennslu. Námsefni, t.d. í náttúrufræði og samfélagsfræði á miðstigi eru tengd við tilfinningalegar upplifanir í gegnum sagnahefð og verknám. Með þessum hætti er tilfinningaþroski stór þáttur af upplifun nemandans og ýtir undir forvitni, sköpun og eigin uppgötvanir. Góður Waldorfkennari byrjar á því að virkja tilfinningalíf bekkjarins gagnvart efniinu sem verið er að kenna og nær þannig fram tengingu sem er lifandi og snertir einstaklingana og hópinn.

Listræn vinna og sköpun er einnig samofin náminu í öllum greinum og er sú nálgun hluti af innri vinnu nemandans til að melta og skilja efni og finna því nýjan farveg. Þessi vinnubrögð eru heilsueflandi í sjálfu sér. Trevor Mepham, gamalreyndur kennari og skólastjórnandi Steiner Academy Frome í Englandi, skrifar í grein sinni í Waldorf Education News:

„Í lærdómsferlinu eru sköpun, tjáning, hin listræna vídd nauðsynleg við hlið hinna virku, upplýsingadrifnu þekkingarsamfélaga nútímans, vegna þess að listin byggir brýr sem ýta undir innra og ytra heilbrigði og vellíðan einstaklingsins.“⁸

Annað sem nýtt er meðvitað í kennslunni er að vekja forvitni og undrun nemendanna í gegnum kennsluna. Í bókinni „The wonders of Waldorf chemistry“ eftir David S. Mitchell segir höfundur:

⁸ Trevor Mepham, European Council for Steiner/Waldorf Education News, no. 15, June 2009

„Þegar við undrumst (wonder) er eins og við lifnum meira við og getum, í gegnum þessa lífsorku, nánast fundið beina tengingu við frumkrafta alheimsins. Undrunin er fræ þekkingarinnar.“⁹

Í undruninni felst einnig tilfinningaleg tenging við allt sem lifir, umhyggja fyrir lífi sem er innbyggð í mannssálina og getur orðið næring fyrir einstaklinginn og allt sem hann mætir á vegferð sinni ef hlúð er að þeirri tengingu frá upphafi.

Þessi nálgun á námsefni gefur tilefni til heimspekilega hugleiðinga og umræðu í kjölfar vinnu, þar sem kennarinn getur bent nemendum á leiðir til þess að íhuga og þjálfa sjálfstæða og skapandi hugsun. Samtal er mikilvægt kennslutæki og umræður í bekknum undir stjórn kennara eru fyrirtaks leið til að fá nemendur til að hlusta á rök annarra og kanna sinn eigin huga.

Á þessu aldurstigi er tilfinningarófið kannað áfram í gegnum listgreinar eins og leiklist og sögugerð, nemendur skrifa ljóð, vinna hópastarf og fara á reiðnámskeið þar sem leitast er eftir að skapa tengsl milli barnsins og hestsins og er það verkefni tengt 7. bekkjar námsefninu í lífsleikni.

Í Aðalnámsskrá eru sett fram eftirfarandi áfangamarkmið í lífsleikni við lok 7. bekkjar:

Sjálfspæking, samskipti, sköpun og lífsstíll

Nemandinn á að:

- *gera sér grein fyrir hvernig tilfinningar hafa áhrif á hegðun og samskipti*
- *gera sér grein fyrir mikilvægi jákvæðrar hegðunar og samskipta*
- *öðlast styrk í að segja frá og bregðast rétt við misbeitingu og neikvæðu áreiti í samskiptum*
- *átta sig á líkamlegum, andlegum, tilfinningalegum og félagslegum breytingum sem verða í lífi einstaklings við það að breytast úr barni í ungling*
- *geta sett sameiginlegar leikreglur með öðrum í tengslum við ýmis viðfangsefni*
- *vera meðvitaður um gildi mannréttinda og jafnréttis*
- *geta tjáð og fært rök fyrir hugsunum, skoðunum, tilfinningum og væntingum gagnvart öðrum*
- *átta sig á gildi þess að leggja sitt af mörkum til mannúðarmála, s.s. að hjálpa bágstöddum og þeim sem minna mega sín*
- *hafa lært að nýta sér fjölbreytilegar aðferðir í samskiptum til að geta:*
- *sýnt sanngirni*
- *sýnt réttlæti og kurteisi*
- *leyst ágreining á farsælan hátt*
- *staðist neikvæðan þrýsting frá jafningjum og gagnvart áróðri umhverfisins*

⁹ David S. Mitchell, The Wonders of Waldorf Chemistry, AWSNA 2001

- *gera sér grein fyrir að mismunandi siðir og reglur geta gilt innan fjölskyldna án þess að það hafi áhrif á gagnkvæma virðingu og samkennd fjölskyldumeðlima*
- *geta vegið og metið á gagnrýninn hátt kosti og galla mismunandi möguleika, hugmynda og svara*
- *geta nýtt sér skapandi vinnubrögð við að útfæra eigin hugmyndir og lausnir*
- *hafa lært að setja sér markmið við úrlausn viðfangsefna jafnt innan skóla sem utan*
- *gera sér grein fyrir áhrifum fyrirmýnda í mótun lífsstíls¹⁰*

Verkefni á miðstigi skólans sem tengjast lífsleikni og forvörnum og taka mið af Aðalnámsskrá og waldorfnámsskránni eru margvísleg.

5-6-7. bekkur

Nám til sjálfspekkingar er bæði mikilvægt og skemmtilegt og hafa kennarar á miðstigi tekið sér heimspekinga grikkja sér til halds og trausts, enda er gríska tímabilið þematengt 6.bekk waldorfskólans. Á miðstigi kynnast nemendur upphafi vestrænnar heimspeki og helstu heimspekingum grikkja eins og Þalesi upphafsmanni náttúruheimspekinnar, Pýþagórasi og speki pýþagóringanna, Sókratesi, Plató og Aristóteles.

Nemendur framkvæma heimspekiæfingar og fá innsýn í spurnarfyrirkomulagi Sókratesar, frummyndakenningu Platós og rökfræði Aristótelesar. Nemendur fá að skynja hugsanabreytingu mannsins frá guðfræðilegum útskýringum fortíðar á veruleikanum og yfir í þekkingarhyggju frumspekinnar.

Nemendur læra einnig í gegnum upplifunarnám .t.d. í náttúrufræði, að treysta á eigin rökhugsun um hvað þau sjá, heyra og upplifa. Með því að upplifa tíðni, tónhæð, hljóðbylgjur, endurvarp og ómun læra þau að beita skilningarvitum sínum og umbreyta í þekkingu. Með því að leita leiða í listrænni úrvinnslu læra þau að nýta sér skapandi vinnubrögð við að útfæra hugmyndir sínar og útskýra eðlisfræðileg ferli.

Í gegnum vistfræði öðlast nemendur skilning á lífbeltum jarðar, veðurkerfum og áhrif þeirra á gróðurbeltin. Hvernig samspil gróðurfars á líföndun er innan ólíkra svæða og áhrif gróðurfars á líföndun, dýralíf og búsetu jarðar. Með kennslunni læra nemendur um orsök og afleiðingu, hvernig allt lífkerfi jarðar er samhangandi og breytingar hafa áhrif og afleiðingar í för með sér.

Vettvangsferðir eru farnar í umhverfismennt þar sem stofnanir og félagasamtök eru aðstoð við týnslu sorps eða uppgræðslu lands. Nemendur átta sig á mikilvægi þess að vera þátttakandi í samfélaginu og að þeir séu hluti af heild sem aðstoðar hvert annað.

Í upplýsingamennt kemur lífsleikninám sterklega inn. Lögð er áhersla á samskiptareglur á samfélagsmiðlum. Að nemendur skuli alltaf hafa það að leiðarljósi að eiga í jákvæðum og uppbyggilegum samskiptum, hvort sem er í daglegu lífi eða á netinu. Úrræði til að leysa vanda og bregðast rétt við eru kennd ásamt umræðum um netöryggi barna. Hugtakið stafræn borgaravitund er lögð inn á miðstigi en kynnt til fullnustu á efri bekkjarstigum.

¹⁰ Aðalnámsskrá grunnskóla, Lífsleikni. Menntamálaráðuneyti 2007

Í samfélagsfræði eru réttindi barna kennd með því að nemendur læra um helstu reglur Barnasáttmála Sameinuðupjóðana. Nemendur ræða ýmsar klípusögur og hverjar séu réttu úrlausnirnar með sáttmálann að leiðarljósi.

Vettvangsferðir í nærumhverfinu eru farnar til að efla borgaravitund nemenda og styrkja vitund þeirra um að þau eru hluti af borgarsamfélagi. Nemendur skrá upplifanir sínar og gera einfaldar vísindalegar athugasemdir í dagbók.

Í gegnum þátttöku í loftslagsverkfalli 2019 hafa nemendur gert sér grein fyrir þeim áhrifum sem fyrirmyndir geta haft í mótun lífstíls til betri vega jafnframt því að ýta undir lýðræðis- og hnætttræna umhverfisvitund þeirra.

Ennfremur eru áfangamarkmið við lok 7. bekkjar þessi:¹¹

Samfélag, umhverfi, náttúra og menning

Nemandi á að

- *gera sér grein fyrir áhættu samfara neyslu tóbaks, áfengis og annarra vímuefna*
- *hafa innsýn í helstu þætti stjórnarskrár Íslands svo sem mannréttindi, friðhelgi einkalífsins og þrískiptingu ríkisvaldsins*
- *hafa tileinkað sér helstu umferðarreglur og þekkja helstu umferðarmerki*
- *þekkja til helstu atriða slysavarna og viðbragða við slysum, s.s. skyndihjálpar*
- *gera sér grein fyrir gildi umhverfisverndar hvort sem er í byggð eða óbyggð*
- *geta tileinkað sér holla neysluhætti og svefnvenjur*
- *gera sér grein fyrir gildi þess að njóta lista og menningar*
- *þekkja tilboð í tómstunda- og íþróttastarfi, þjónustu og menningarstarfsemi í grenndarsamfélaginu*
- *geta skilið og nýtt sér margvíslegar upplýsingar í umhverfinu, t.d. á skiltum og vörumerkingum*
- *gera sér grein fyrir muninum á jákvæðum og neikvæðum samskiptum á veraldarvefnum*
- *átta sig á kostnaði við eigin neyslu*

Áhersla er lögð á að nemendur skólans kynnist því lista og menningarlífi sem borgin hefur uppá að bjóða og eru tíðar vettvangsferðir farnar yfir skólaárið í þessu skyni.

Fræðsla og forvarnir gegn vímuefnum eru einnig snar þáttur í lífsleikninámi á miðstigi og eru þessir þættir teknir inn í líffræðinámi, næringarfræði og aðrar greinar eftir atvikum. Ávallt er lögð áhersla á að nemendur skilji að þau hafa bæði réttindi og skyldur, innan skólasamfélagsins sem utan og að sjálfstæð, gagnrýnin hugsun og samhygð sé forsenda góðra ákvarðana.

¹¹ Aðalnámsskrá Grunnskóla, Lífsleikni. Menntamálaráðuneyti 2007

Maður og hestur. Námskeið Waldorfskólans fyrir 7.bekk

Hesturinn sem meðal fyrir samtímann til að brúa fortíð og framtíð. Er íslenski hesturinn leið fyrir skólakerfið til að flétta saman jákvæð íslensk gildi við verkefni samtímans fyrir ungmenni á aldrinum 12 til 14 ára?

Reiðnámskeið hefur það markmið að gera nemendur virka þátttakendur í eigin lífi og samfélaginu á jákvæðan og uppbyggilegan máta. Í samtímanum fáum við allan heiminn inní stofu til okkar með rafrænum miðlum og flestir nemendur í raun inn í sitt eigið herbergi. Þar byggir hver sinn veruleika, sitt eigið samfélag á sínum eigin forsendum. Með reiðnámskeiðinu viljum við lokka nemendur út úr heimi rafrænna miðla inn í raunveruleikann: Hestur – maður.

Frá því að vera einsamall yfir í það að kynnast reiðhesti vel og deila þeirri reynslu með hóp.

Uppskeyra frá heiðalegu sambandi og samveru nemenda við íslenska hestinn eru kannski mest huglæg næring fyrir einstaklinginn sem er mikilvæg fyrir þróun hans á aldrinum 12 til 14 ára. En meðal eiginleika sem við teljum að einstaklingurinn styrki eru:

- *(sjálfs-)stjórn á stefnu hugsana sinna og athafna*
- *stjórn á hvötum sínum, jafnaðargeð gagnvart ánægju og mótbyr.*
- *jákvætt hugarfar gagnvart umheiminum og vilji til að taka lífinu með opnum huga.”¹*

Þeir siðferðlegu og persónulegu eiginleikar sem fylgja þeirri ögun sem samskipti við hesta geta skapað eru þolinmæði, rólyndi, virðing, lotning, tryggð við sannleikann, heiðarleiki gagnvart staðreyndum, ákafi til vinnu, áhugi á heiminum, ást og þakklæti gagnvart öðrum, ábyrgð á eigin gerðum og kjarkur til yfirvinna eigin ótta.

Tilgátan er að nemendur sem eru rótfastir í eigin vana og hegðun inni í skólastofunni í samskipum við kennara, aðra nemendur og jafnvel eigin foreldra sýna hegðun sem er oft byggð á forsendum sem koma frá fyrirmyndum sem eru huldar fullorðnum. Með þátttöku í slíku ferli sem reiðnámskeiðið er, geti nemandinn endurmetið eigin stöðu með kynnum sínum og leiðsögn frá íslenska hestinum þar sem hesturinn er leiðbeinandinn. Við það endurmat virki nemandinn undirstöðuatriði þekkingarleitar sem er eigin íhugun og skapi þannig innra rými þar sem hann tekur sér sæti sem knapi eigin örlaga.

Möguleikinn er að nemandinn yfirfæri þann sjálfsaga sem hestamennska krefst, inn í sitt daglega líf.

Agi frá slíkur verkefni kemur á hrynjandi í daglegu lífi. Reglulega umgengni við hest skapar einbeitingu og það getur eflt ýmiskonar eiginleika hjá nemandanum sem stuðla að örlátari, ótakmarkaðri og árvakurri hugsun bæði persónulega og félagslega.

(Samantekt: Snorri Traustason)

Elsta stig 8-10. bekkur

Gagnrýnin og frjáls hugsun, sterk og jákvæð sjálfsmynd og hæfni til að eiga innihaldsrík samskipti sem stjórnast af samkennd er mikilvægt veganesti fyrir unglinga og er námsskrá waldorfstefnunnar þróuð á margvíslegan hátt að þessu leyti á efsta stigi grunnskólans.

Hér þarf námið bæði að takast á við hugsjónir og kenningar, auk tilfinningalífsins og úrvinnslu þessa alls á skapandi og gagnrýnin máta.

Á þessum aldri er unglingurinn að leita að jafnvægi milli vitsmuna og viljakrafts og ástríðu.

Unglingsárin eru árin þar sem einstaklingurinn er að móta sjálfan sig og mótast jafnframt af umhverfi sínu. Áhersla er lögð á það í tengslum við lífsleikninám skólans að nemendur efsta stigs íhugi ábyrgð á eigin hegðun og lífsstíl og einnig ábyrgð gagnvart samfélaginu. Þannig er

til dæmis samfélagsþjónustu fléttað inn í námið á efsta stigi og að nemendur kynni sér jaðarhópa og vinni verkefni í þágu góðra málefna og umhverfisverndar.

Forvarnir og umræða um samskipti kynjanna, jafnrétti, kynhegðun/vitund, heilbrigða notkun samfélagsmiðla og snjalltækja og andlegt, tilfinningalegt og líkamlegt heilbrigði og sterk sjálfsmynd eru einnig hluti af lífsleiknivinnu elsta stigs. Ýmis fræðsla er nýtt í þessu skyni, fyrirlestrar, jafningjafræðsla og verkefni sem teygja sig þvert á námsfögin inn í náttúrufræðigreinar og samfélagsfræði.

Nemendur eru hvattir til að taka við námsefni á gagnrýnninn hátt og vinna með það áfram á sínum eigin forsendum. Umræður er nýttar í þessum ferlum og lögð áhersla á að nemendur spyrji spurninga. Stuðst er við heimspekivinnu yngri stiga og þá æfingu sem nemendur hafa í því að kafa djúpt í efni. Nemendur eru hvattir til að sýna sjálfstæði og færa rök fyrir máli sínu. Unnið er áfram með heimspeki í rökræðu og listvinnu. Unnið er meðvitað með samhygð og umhyggju nemenda hver fyrir öðrum og fyrir samfélaginu. Skólabragur allur er nátengdur lífsleiknivinnu skólans.

Í Aðalnámsskrá eru lokamarkmið í lífsleikni í grunnskóla þessi:¹²

Sjálfsþekking, samskipti , sköpun og lífstíll.

Að nemandi:

- þekki sjálfan sig, eigin styrkleika og veikleika og sé fær um að taka ákvarðanir á grunni þeirrar sjálfsþekkingar
- þroski næmi á margbreytileika eigin tilfinninga og sé þannig meðvitaður um hvernig tilfinningar hafa áhrif á hegðun, hugsun og samskipti
- öðlist skilning á mannréttindum með því að rækta með sér samkennd og virðingu fyrir skoðunum og lífsgildum annarra
- geti átt auðug og gefandi samskipti við einstaklinga óháð aldri, kyni, kynhneigð, þjóðerni, trú og líkamlegu og andlegu atgervi
- þroski með sér borgaravitund og sé þannig fær um að fera ábyrgur þátttakandi í samfélaginu og að móta og bæta umhverfi sitt með lýðræðislegum aðferðum og umræðu
- öðlist færni í tjáskiptum og styrkist þannig í að tjá og fylgja eftir skoðunum sínum, tilfinningum og hugðarefnum
- sýni frumkvæði í að rækta sköpunargáfu sína og aðlögunarhæfni í margbreytilegum verkefnum innan og utan skóla
- öðlist áræði til að móta eigin ímynd, lífsstíl og lífsskoðun á sjálfstæðan og ábyrgan hátt og átti sig á samhengi þess að setja sér markmið er lúta að framtíðinni
- geri raunhæfar áætlanir um náms –og starfsleiðir er standa til boða við lok grunnskóla og geti nýtt sér ráðgjöf og upplýsingatækni í þeim tilgangi

¹² Aðalnámsskrá Grunnskóla, Lífsleikni. Menntamálaráðuneyti 2007

- styrkist í að bera ábyrgð á eigin lífi, m.a.með því að taka afstöðu gegn neyslu fíkniefna og misnotkun á lyfjum sem notuð eru til lækninga

Verkefni nemenda á elsta stigi Waldorfskólans Sólstafa sem snúa að hæfni í lífsleikni og forvarnarstarfi eru margþætt og síbreytileg. Þau taka oft mið af, og eru samþætt við aðrar námsgreinar.

Lífsleikniverkefni í 8. 9. og 10. bekk

Í starfinu með nemendum á unglingastigi eru umræður nýttar sem tæki til að æfa hlustun, samkennd og virðingu fyrir skoðunum og lífsgildum annarra. Samræður á heimspekilegum nótum inni í náminu opna upp námsefnið og gefa hverjum og einum möguleika á að kanna huga sinn og treysta hópnum fyrir skoðunum sínum. Nemendur unglingastigs eru orðnir vanir því að halda bekkjarfundi til að leysa úr málum og taka sameiginlegar ákvarðanir. Það er einnig styrkur sem nýtist inn í umræðuhefð hvers hóps í náminu sjálfu.

Í gegnum sögukennslu/trúarbragða/þjóðfélagsfræði er tæpt á mikilvægum málefnum sem varða mannréttindi og lýðræði, samfélagslega ábyrgð og borgaravitund og margvíslegar leiðir opnar til að nýta námsefnið í verkefni þessu tengd.

Í gegnum náttúrufræði/forvarnir/umhverfismennt/heimspeki er haldið áfram með samtalið um ábyrgð, lífsstíl, afstöðu og kærleika gagnvart sjálfum sér og samferðarmönnum og lífríkinu öllu. Fagkennarar hafa þetta í huga við markmiðasetningu og nýta sér lífsleiknimarkmið ásamt markmiðum waldorfnámsskrárinnar í námsefninu.

Heimspekiverkefni eru nýtt á unglingastigi til að vinna að sjálfspekkingu, samkennd og tilfinningagreind í gegnum leiki og umræður og getur hver og einn kennari nýtt þessa leið á þann veg sem hentar fyrir hópinn.

Forvarnir

Forvarnir gegn neyslu vímuefna eru mikilvægt innlegg í lífsleiknikennslu á unglingastigi. Líffræðikennsla í 7. bekk tekur fyrir forvarnir í sambandi við tóbak og áfengi en áfram er síðan unnið með forvarnir gegn vímuefnum á unglingastigi og þá í tengslum við ýmis átaksverkefni og fyrirlestra sem koma inn í skólann með skólahjúkrunarfræðingi og fleirum.

Nemendur á unglingastigi vinna einnig verkefni þar sem þau standa að söfnun fyrir heimilislausa og kynna sér þær aðstæður sem þessi jaðarhópur er í og því böli sem fylgir mikilli neyslu vímuefna. Nemendur hafa unnið að söfnun fyrir Konukot undanfarin ár og einnig að bakstri fyrir eldhús Samhjalpar í Borgartúni.

Unnið er með hópnum að hópefli gegn vímuefnum þar sem nemendur styðja hvern annan í því að kjósa heilbrigðan lífsstíl og styrkja hvern annan í jákvæðu hugarfari.

Á unglingastigi er einnig unnið að forvörnum gegn sjálfsskaða og sjálfsskaðandi hegðun og kvíða. Nemendur fá að kynna sér hugleiðslu og núvitund sem sjálfshjálpartæki og hugleitt er í

lotum yfir veturinn í upphafi kennslu. Stefnt er að því að auka þessa vinnu með elsta stiginu og að taka fleiri verkefni þessu tengd inn í námsefni í líffræði og heimspeki.

Sjálfsstyrking er einnig mikilvæg sem forvörn gegn sjálfsskaða og kvíðatengdum sjúkdómum og eru jákvæð og uppbyggjandi samskipti milli nemenda og kennara og gott samfélag afar mikilvæg, sem og líkamleg og tilfinningaleg vinna einstaklingsins að þessu kjarnaverkefni. Meðvitað þarf að vinna að góðum bekkjaranda, því gott og nærandi starfsumhverfi gerir það að verkum að hver og einn nemandi þorir að treysta hópnum betur og það styrkir allt nám, samskipti og líðan.

Í skólanum eru hreyfing, íþróttir, leikir og leiklist nýtt á margvíslegan hátt inn í þessa lífsleiknivinnu og er það einnig á elsta stigi.

Námsráðgjöf og áætlanagerð

Nemendur á unglingastigi skólans vinna að leiðsagnarmati yfir veturinn ásamt umsjónarkennara og býðst einnig námsráðgjöf og kynning á því sem í boði er á framhaldsskólastiginu. Nemendur mæta í viðtal ásamt foreldrum einu sinni yfir veturinn og fá sjálfir námsráðgjöf og viðtal á vorönn með umsjónarkennara. Nemendum stendur ávallt til boða ráðgjöf um nám sitt og markmiðasetningu. 10.bekkingum býðst að fara í kynningar í ýmsar stofnanir og kynna sér framboðið af námsleiðum. Nemendur eru hvattir til að kynna sér þá tækni- og samfélagsþróun sem er í gangi og hvaða færni er ákjósanlegt að tileinka sér inn í framtíðina.

Samfélag, umhverfi, náttúra og menning

Að nemandi:

- öðlist samfélagslega yfirsýn sem gerir honum kleift að skilja og virða reglur samfélagsins
- verði meðvitaður um ýmsar hættur og slysagildrur í umhverfi sínu og rétt viðbrögð við þeim, svo sem í umferðinni, á heimilum og í tengslum við hamfarir í náttúrunni
- sé meðvitaður um nauðsyn ábyrgrar hegðunar í umferðinni
- þekki og hafi innsýn í það að vera neytandi í flóknu og margbreytilegu samfélagi
- þekki og hafi innsýn í fjármálaumhverfi einstaklinga og samfélags og taki ábyrga afstöðu í eigin fjármálum
- þroski með sér skilning á hugtakinu sjálfbær þróun og verði þannig meðvitaður um mikilvægi eigin framlags til að koma í veg fyrir og takast á við umhverfisspjöll
- þroski með sér alþjóðavitund og skilning á grundvallarmannréttindum í því samhengi
- öðlist tækifæri til að njóta útiveru í íslenskri náttúru
- öðlist tækifæri til að njóta menningar og lista
- taki ábyrga afstöðu gagnvart áróðri sem birtist t.d. í auglýsingum, kvikmyndum, á veraldarvefnum og í fréttum

- Þjálfist í að fjalla um ýmis dægurmál sem upp kunna að koma hverju sinni, í grenndarsamfélaginu eða á opinberum vettvangi

Fjármálalæsi, sjálfbærni og þjóðfélagsrýni ýmskonar eins og jafnréttismál eru námsefni sem tekin eru fyrir hjá elsta árgangi skólans. Þessu námi er oft fléttað inn í samfélagsgreinar eða náttúrufræði og stærðfræði. Nemendur sem eru að útskrifast vinna einnig lokaverkefni, þar sem þau taka fyrir skapandi hönnunar eða vinnuferli að eigin vali og sýna og kynna við lok 10. námsársins. Nemendur eru hvattir til að vinna skapandi og fjölbreytt lokaverkefni og koma ýmis hæfniviðmið lífsleikni þar vel fram auk þess sem nemendur vinna þar útfrá sínum hugðarefnum.

Sem dæmi um unnin lokaverkefni nemenda skólans er:

- hönnun og uppsetning íþrótta- og útileiktækis á skólasvæði.
- heimildaritgerð um listamann og olíumálverk.
- vettvangsnám í bakaríi, ritgerð og sýnikennsla.
- hönnun og gerð textíllistaverks og sýning með kynningu.
- skyggukynning um kyngervi/kynusla og skrásett viðbrögð við óhefðbundnum klæðaburði.

Í margmiðlun og upplýsingamennt eru elstu nemendur að vinna að margvíslegum verkefnum sem lúta að áróðri og siðferði á miðlum. Einnig eru dægurmál tekin fyrir þar, sem og í öðrum greinum og umræðan nýtt sem verkfæri til að greina og mynda sér skoðun á mikilvægum málefnum.

Menningarlæsi er hluti af skólamenningunni og fara nemendur allt frá 1. bekk á margvíslega list og menningarviðburði sem í boði eru yfir veturinn. Skólinn býður einnig listamönnum að vera í samstarfi við skólann og eru það margvísleg verkefni, bæði alþjóðleg og íslensk, sem rata inn í námsumhverfi skólans. Í gegnum árin hafa tónlistarmenn frá ýmsum þjóðlöndum, myndlistafólk og handverksmenn og konur unnið með nemendum að flottum verkefnum.

Nemendur 8 og 9. bekkjar skólans gefur út skólablað einu sinni á ári og er nemendum boðið að koma með eigin greinar, myndir og skáldverk í blaðið sem og viðtöl og gerð er grein fyrir ýmislegu áhugaverðu sem er í gangi í skólastarfinu það árið. Nemendur á öllum aldri eru einnig hvattir til að sýna afrakstur eigin skapandi vinnu í skólanum og er hluti almennu rými skólans sérstaklega nýtt fyrir sýningar og kynningar nemenda.

Ósk skólans er að við útskrift séu nemendur með sterkan vilja, milt hjarta og frjálsan, skapandi og gagnrýnan huga sem nýtist þeim til góðra verka í síbreytilegri veröld.

Þróunarverkefni sem tengjast lífsleikni

Iceland Airwaves – lifandi tónlist í skólanum

Waldorfskólinn sem tónleikastaður Iceland Airwaves Off Venue, frá árinu 2017, er vettvangur grunnskólanemenda á öllum bekkjarstigum til að taka þátt í alþjóðlegri tónlistarhátíð, kynna margvíslegum hljóðfærum, tónlistarstílum og tónlistarfólki og upplifa stemninguna og eftirvæntinguna sem tengist því að taka þátt í viðburði af þessu tagi. Lagt er upp með að nemendur geti tekið þátt í undirbúningi og í flutningi, bæði með æfð atriði og í frjálsu flæði. Með verkefninu er nemendum gefinn kostur á því að taka þátt í og upplifa alþjóðlegan samtíma tónlistarviðburð, sem hluta af grunnskólanámi sínu og til valdeflingar í tónlistarnámi.

Verkefnið er þróunarverkefni í tónlistarkennslu, sem skólinn vill þróa enn frekar. Ávinningur þess að halda alþjóðlegan tónlistarviðburð í grunnskóla er sá að tónlistarkennsla fær aukið vægi innan skólans, menningarlíf skólans styrkist og aukið tengslanet myndast við starfandi tónlistarfólk, innanlands og utan. Tækifæri gefst til þess að fara út fyrir rammann og prófa eitthvað nýtt í hefðbundnu hátíðahaldi skólans, sem nú er orðið að árlegri hefð. Í Waldorfskólanum Sólstöfum er framtíðarsýn að leggja aukna áherslu á tónlist og með því að búa til vettvang sem tengir tónlistarfólk við skólann, er flötur fyrir samvinnu, sem styrkir tónlistarlíf skólans og skólamenningu.

Rudolf Steiner, frumkvöðull Waldorfskólafundarinnar, hvatti kennara til þess að kenna á listrænan hátt og leita nýrra leiða við nálgun á námsefninu. Í opunarfyrirlestri sínum til kennara við stofnun fyrsta Waldorfskólans í Stuttgart, haustið 1919, talaði hann um að þeir þyrftu að nota tækifærið sem Waldorf skólafundurinn byði þeim, til þess að endurmóta og umbylta menntakerfinu. Árangur þessarar menningarlegu dyggðar væri í þeirra höndum og því ábyrgðin mikil sem fylgdi því að setja fordæmi fyrir kennara framtíðar.

Að taka þátt í viðburði sem þessum er vissulega menningarleg dyggð, að því leyti að verkefni sem þetta hefur mikið gildi fyrir tónlistarkennslu/tónmennt innan skólans og einnig margvíslega aðra þætti skólastarfsins. Nemendur auka verulega við tónlistarvitund sína á mörgum sviðum, sjá fjölbreytta tónlistarmenn flytja tónlist, innlenda og erlenda, unga sem aldna, mismunandi hljóðfæri og tónlistarstíla. Nálægðin við tónlistarfólkið er mikil og samskiptin milli listamanna og nemenda virk. Þetta kveikir áhuga hjá mörgum nemendum á tónlist og veitir innsýn inn í líf og störf þessara listamanna, bæði hvað varðaði tæknileg atriði og félagslega þætti. Með viðburðinum hafa orðið til sambönd og tengingar milli nemenda, kennara, foreldra/fjölskyldna og utanaðkomandi einstaklinga sem hafa styrkt og þétt skólasamfélagið í heild sinni og auðgað alla kennslu skólans.

Skólinn fékk styrk frá Skóla- og frístundaráði árið 2019 til að þróa þetta skemmtilega tónlistarverkefni enn frekar á næstunni.

Leikhúsið í skólanum

Innlifunaraðferðir og tjáning er vel þekkt kennsluáðferð sem gefur rými fyrir leikræna tjáningu í kennslu og námi. Leikhúsvinna er óspart notuð í waldorfnáminu.

Kennsluáðferðin sem notuð er almennt í Waldorfskólanum, er sérstök fyrir skólastefnuna og byggir á því að virkja nemandann huglægt, tilfinningalega og líkamlega og leyfa námsefninu að lifa í undirmeðvitundinni um tíma og umbreytast svo í eigið skapandi ferli hvers og eins. Þessi nálgun gefur alls kyns möguleika á að nýta leiklist í því ferli. Flestir bekkir setja upp eitt leikrit á ári sem tengist þema námsársins eða öðru námsefni sem bekkurinn hefur unnið með. Í mörgum tilfellum er um frumsköpun að ræða þar sem leikverkið er unnið upp úr spuna nemenda. Einnig er leikræn tjáning miðill sem nýta má í hvaða námsgrein sem er til skoða hluti í nýju samhengi, svo og í að efla félagsfærni og samskipti, sér staklega á yngsta stigi. Bekkjarkennari vinnur með sínum hóp að þessum verkefnum og hefur frelsi til að aðlagða verkefni hóp sínum, eins og með spunavinnu, handritaskrifum, samlestri, brúðuleikhúsi. Leikræn tjáning sem hópefli styrkir nemendur í tilfinningalæsi, skapandi hugsun og framkomu en í skólanum okkar höfum við verið svo heppin að hafa einnig leiklistarmenntaða kennara sem kenna leiklist sem listgreinafag auk þess að setja upp stærri verkefni, þar sem allur hópur nemenda, frá 1. bekk til þess 10. tekur þátt. Slík verkefni eru sett upp á nokkurra ára fresti og er miðað við að hver útskriftarárgangur hafi tekið þátt í að minnsta kosti einu slíku.

Þessi miðill gefur færi á að nýta litróf innlifunar og tilfinninga, auk þess að styrkja málvitund, framsögn, sjálfsöryggi og listræna tjáningu nemenda í allar áttir.

Ratleikir

Nemendur fara í ratleiki og rathlaup sem sett hafa verið upp víðsvegar á höfuðborgarsvæðinu af félagasamtökum. Margvíslegir þættir í lífsleikni eru æfðir, svo sem samvinna, ratvísi og kortalestur en áhersla er lögð á að nemendur séu vakandi fyrir ólíkum kennileitum og efli þannig vitund á umhverfi sínu auk þess að læra á áttavita. Skólinn hefur í hyggju að hanna sína eigin ratleiki á næstu árum til að geta nýtt formið betur og aðlagð að skólanámsskrá sinni. Áhersluþættir eru m.a.: ratvísi, hugmyndaflug, læsi, skynjun, styrkur, lausnamiðuð hugsun, hópefli, líkamsvitund, sögulegur fróðleikur og lesið í náttúruna.

Lífsleiknivika Waldorfskólans Sólstafa : Drekkaleikurinn

Á haustönn leggur skólinn fjóra skóladaga sérstaklega undir lífsleiknikennslu. Hún fer fram utandyr og er í hefðbundnu formi sem nýtt hefur verið í Waldorfskólum víðsvegar í Skandinavíu. Stutt lýsing á þessari lífsleikniviku skólans er eftirfarandi:

Mikjálsmessa er þann 29. september ár hvert. Að fornu hófst haustvertíð á Suðurnesjum og Vesturlandi þann dag, en heyskaparlok, fjárleitir og upphaf sláturtíðar bar upp um svipað leyti. Á Mikjálsmessu halda Waldorfskólar víða um lönd uppskeruhátíð og tengist hún á ýmsan hátt innblæstri þess siðferðislega hugrekkis, sem goðsögnin um baráttu heilags Georgs við drekkann hefur haft á mannsandann í gegnum tíðina.

Skömmu fyrir Mikjálsmessu heldur því allur skólinn af stað í lífsleiknivíku. Skólinn breytist í útiskóla og ferðinni er heitið í grenndarskóg skólans í Öskjuhlíð. Drekkaleikurinn er eltingaleikur sem stendur yfir í fjóra daga á skólatíma, og taka allir nemendur, kennarar og starfsfólk skólans þátt í honum.

Fyrsta daginn hefja landnemarnir strax að velja sér bæjarstæði, því ætlunin er að reisa þorp. Hver bekkur fyrir sig mælir fyrir húsi ásamt bekkjarkennara og brátt taka húsakynni á sig mynd úr náttúrulegum efnivið skógarins. Kennarar sjá um að grísa efni og kenna nemendum að nýta það til húsagerðar. Spáð er í fagurfræði, vatnsheld þök og í hvaða átt bæjardyr ættu að snúa. Þorpsbúar taka svo fljótlega eftir verum með grænar skikkjur sem sveima umhverfis í skóginum. Þetta eru ”drekkarnir” sem eiga dyngju sína í Drekkaskógi.

Má fljótlega sjá nokkra forvitna þorpsbúa fara syngjandi inn í Drekkaskógin til að líta á óvættina en yngstu nemendum þykir það stundum vægast sagt of mikið af því góða og halda sig sem næst kennara sínum.

Eftir því sem líður á vikuna tekur leikurinn á sig mynd. Mikilvægt er að fara eftir reglum hans, sýna samvinnu, hugrekki og vinnusemi. Nóg er að gera í þorpinu, unnið við húsagerð, jurtalitun, vefnað og tálgun. Þorpsbúar sem liggja í leti geta átt á hættu að vera klukkaðir og lenda í dyngju drekanna og losna ekki þaðan nema læra nytsamlega hluti og góða siði hjá engli nokkrum sem situr í útjaðri þorpsins. Um hádegisbil er tekið hlé þar sem bæði þorpsbúar og drekar eru orðnir banhungraðir og borðaður matur sem hitaður er á eldstæði.

Smátt og smátt harðnaði barátta dreka og manna, engillinn hverfur úr augsýn og tvísýnt fer að verða um hver fer með sigur af hólmi. Síðustu tvo daga leiksins er geysimikill eltingaleikur umhverfis Drekaskóginn. Hetjur úr þorpinu geta frelsað fanga, ná þeir í borða sem hanga í trjánnum umhverfis drekadýngjuna en þeirra er vel gætt. Þorpsbúar leita einnig logandi ljósi að drekalúðri sem gerir dreka máttvana, sé blásið í hann. Síðasta daginn sigrar þorpsbúar óvættina með naumindum og syngja drekana í hel.

Er svo haldin uppskeruhátíð í skógarlundinum og foreldrum boðið í súpu og drekabrauð. Lífsleiknivika sem þessi tekur til geysimargra þátta í félagsfærni nemenda. Þátta eins og hjálpsemi og tillitssemi, trausts, þolinmæði, samvinnu og umburðarlyndis. Eldri nemendur taka að sér hlutverk drekanna og bera vissa ábyrgð í leiknum. Fullorðnir og börn sameinast í leik úti í náttúrunni. Allir æfa sig að fylgja leikreglum sem bjóða samt uppá mikinn leikspuna og sköpun, því aldrei verða tveir drekaleikir eins. Í raun má líta á þetta sem eins konar „larp“ eða hlutverkaleik, sem býður upp á endalausar samþættingu námsgreina og er frábært tæki til félagsfærnikennslu. Að auki er upplagt að vinna með handverk og fornan arf þjóðarinnar á ýmsan hátt með nemendum í útínáminu.

Ekki síst felur leikurinn síðan í sjálfu sér táknrænan sigur hins góða eins og hugrekkis, dugnaðar, samvinnu og fórnfýsi, yfir drekum illsku, sjálfselsku og bleyðuskapar.

Nemendur fara heim að viku lokinni, útiteknir og ánægðir og strax í næstu viku er spurt: „Hvenær er næsti drekaleikur?“ (Samantekt: Sigurbjörg Eiðsdóttir)

Lokaorð

Skólanámsskrá er lifandi verkfæri sem styður við þroska nemandans. Þar af leiðandi hefur hún möguleika á að breytast og þróast með nýjum hópum og kynslóðum og ætti að vera í stöðugri endurskoðun til að geta þjónað tilgangi sínum sem best.

Í Waldorfskólastefnunni er lífsleikni og forvörnum fléttað inn í aðrar námsgreinar á öflugan og meðvitaðan máta með þeim tilgangi að styrkja og styðja við þroska barnsins á hverju aldurskeiði. Jafnframt eru tekin fyrir sérstök verkefni sem lúta að forvörnum og margvíslegum þáttum sem tengjast því að byggja upp innri styrk, samkennd og sterkt siðferði.

Lífsleikni og forvarnarnámsskrá Waldorfskólans er því margþætt ferli sem ætlað að vinna, eins og skólanámsskráin öll, með nemandanum að hamingju, velferð og frelsi og eiga kennarar að geta nýtt sér hana sem hugmyndakistu og jafnframt betrubætt stöðugt til að mæta þörfum nemenda skólans.

